

תלמוד לומר: "הזכר", "ואם נקבה היא". וממעטינן מיתירא ד"ואם" — ולא טומטום ואנדרוגינוס.

והא קרא לא קאתי למעוטי ספיקא דליכא ספק כלפי שמיא. ואיך ממעט טומטום? אלא שמע מינה דטומטום אף הוא בריה כאנדרוגינוס ולכן נתמעט מתורת ערכין.

ומתריצין: סמי מיכן טומטום שלא דברה ממנו הברייתא ואכן נערך הוא (37).

תא שמע: דתניא: נאמר בפרשת שלמים "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה". ודרשינן: להוציא טומטום ואנדרוגינוס.

והרי קרא לא אתי לספיקא. ועוד, דהא בין זכר ובין נקבה כשרים לשלמים. וממה נפשך ליכשר, ואמאי ממעט טומטום, אלא שמע מינה דטומטום בריה הוא.

והא נמי מתריצין: סמי מיכן טומטום!

תא שמע: דתניא: כתיב בפרשת עולת בקר "זכר". וממעטינן: ולא נקבה.

כשהוא אומר למטה בעולת צאן "זכר", שאין תלמוד לומר, דנקבה כבר נתמעטה בעולת בקר. דרשינן מיניה: להוציא טומטום ואנדרוגינוס.

וכיון דספק לא ממעט ליה קרא, שמע מינה טומטום בריה הוי.

ומתריצין: סמי מיכן טומטום.

אלא אי אמרת מספקא ליה לרבי ישמעאל אי זכר הוא או נקבה, תיקשי — וכי איצטריך קרא למעוטי ספיקא?

ודחינן: לעולם רבנן בתראי דמתניתין הוא. ודקא קשיא לך למאי בעינן תרי קראי, נמעטינהו מחד, דהא גבי בכור מחד קרא נפקא להו.

תריצנא: דגבי בכור נמי תרי קראי כתיב!

א. "הזכר" — "כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאן הזכר תקדיש". [דברים טו, יט].

ב. "והזכרים" — "וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה" [שמות יג, יב]. ומחד ממעטינן נקבה ומהשני ממעטינן טומטום ואנדרוגינוס.

שנינו במשנה: וחכמים אומרים אינו בכור אלא נגזז ונעבד:

אמר רב חסדא: מחלוקת דקאמרי רבנן דבריה הוא ואינו בכור כלל, כאנדרוגינוס. אבל בטומטום, דברי הכל ספיקא הוא. וקדוש מספיקא, ואסור בגיזה ועבודה, ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה.

אמר ליה רבא: אלא מעתה דספק הוא, בערכין — יערך אדם שהוא טומטום בערך איש או אשה. אלמה תניא: כתיב "והיה ערכך הזכר", ומריבויא דה"א דרשינן: ולא טומטום ואנדרוגינוס.

יכול לא יהא בערך איש, אבל יהא בערך אשה?

**תא שמע:** דתניא בדין קרבנות העוף: **הנעבד**, שעשאו עבודה זרה ועבדו. **והמוקצה**, שהקצהו לעבודה זרה. **והאתנן**, שנתנוהו בעד זנות. **והמחיר**, שנתנוהו כתמורה עבור כלב. **וטומטום ואנדרוגינוס**. אם היו קרבנות העוף ולא נשחטו אלא נמלקו כדין קרבן העוף הרי הן **כולן מטמאין בגדים אבות הבליעה** כדין נבלת עוף טהור, שכיון שכל אלו פסולין לקרבן הרי המליקה לגבם כמליקה בעוף חולין, שאינה מטהרת מידי נבלה.

ואי נימא שטומטום ספק הוא, אמאי מטמא טומאת נבילות, הא כשר לקרבן הוא דבעופות כשר בין זכר בין נקבה.

**רבי אלעזר אומר:** **טומטום ואנדרוגינוס** בעופות אין מטמאין בגדים אבות הבליעה! הואיל וכשרים לקרבן עוף והמליקה היא כשחיטה לגביהם.

שהיה רבי אלעזר אומר: כל מקום שנאמר "זכר ונקבה" אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם. ועוף, הואיל ולא נאמר בו "זכר ונקבה", אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, ואף הם כשרים לקרבן.

ומדברי אלעזר נמי איכא למיפשט שטומטום הוי בריה, דאם לא כן גם בעלמא לא ממעט קרא ספק.

ומתריצין: **סמי מיבן טומטום**. שלכולי עלמא כשר ולא נחלקו אלא באנדרוגינוס שהוא בריה אם נתמעט בקרבן עוף.

**תא שמע:** דתניא: **רבי אלעזר אומר:** הטרפיפה והכלאים ויוצא דופן, שנולד דרך דופן, וכן

**טומטום ואנדרוגינוס**, לא קדושים ולא מקדישין.

**ואמר שמואל:** הא דקתני "לא קדושים" היינו לא קדושים בתמורה, שאם המיר בהמת קרבן בהם לא חלה עליהם תמורה והן חולין, וגריעי מבעל מום שחלה עליו תמורה והרי הוא קדוש כקרבן בעל מום.

והא דקתני "ולא מקדישים" היינו ולא מקדישין לעשות תמורה, אם הם היו קדושים [כגון שהוקדשו ואחר כך נעשו טריפה. וכלאים ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס איירי בוולדות קדשים שאמן היתה קדושה שהרי הם עצמם לא חלה עליהם קדושת קרבן] והמיר בהמת חולין בהם, אינם עושים תמורה.

ואי טומטום ספק הוא אמאי אינו קדוש ממה נפשך? שהרי בין זכר בין נקבה ראויים להיות קרבן ותמורת קרבן.

ומתריצין: **סמי מיבן טומטום**.

**תא שמע:** דתניא: **רבי אלעזר אומר:** חמשה לא קדושים ולא מקדישין. ואלו הן: הטרפיפה והכלאים ויוצא דופן, וטומטום ואנדרוגינוס.

**וכי תימא הכי נמי סמי מיבן טומטום**.

אם כן הווי להו ארבעה, ואילו רבי אלעזר חמשה קאמר.

ומתריצין: **אפיק טומטום** בדברי רבי אלעזר ועייל יתום, שמתה אמו בשעת לידה. ופסול לקרבן [ודומה הוא ליתר הפסולין שאף הוא פסול משעת לידה].

לימא דין טומטום אי הוי בריה בפני עצמה  
כתנאי:

דתניא: רבי אילעאי אומר משום רבי  
ישמעאל: אנדרוגיננס בכור הוא ומומו עמו.

וחכמים אומרים: אין קדושה חלה עליו,  
דבריה הוא. אבל בטומטום לא פליגי דספק  
הוא.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי  
שמעון: הרי הוא אומר בבכור "הזכר". וכל  
מקום שנאמר "זכר", אינו אלא להוציא  
טומטום ואנדרוגיננס, דטומטום נמי בריה  
הוא. ואין קדושה חלה עליו.

ואם כן אשכחנא תנאי דפליגי אי טומטום  
הוי בריה או לא.

וכי תימא סמי מיכן טומטום. אם כן רבי  
שמעון בן יהודה, היינו רבנן. ובמאי פליגי?  
אלא, לאו, טומטום איכא בינייהו.

דתנא קמא [חכמים] סבר: אין קדושה חלה  
עליו — אנדרוגיננס בלבד. אבל טומטום  
ספיקא הוא, וקדוש מספיקא.

מב-ב ואתא רבי שמעון בן יהודה למימר:  
טומטום בריה הוא ולא קדוש.

ודחינן: לא, דכולי עלמא טומטום בבריה לא  
מספיקא, דודאי אינו בריה בפני עצמה, אלא

בזכר ונקבה בלבד הוא דמספיקא.  
ופלוגתייהו בענין אחר הוא וכדמפרש:

אם הוא מטיל מים במקום זכרות, דכולי  
עלמא לא פליגי דזכר הוא, וקדוש. כי פליגי,  
במטיל מים במקום נקבות.

מר, חכמים סוברים: האי טומטום ספק זכר  
הוא, דחיישינן שמא נהפכה זכרותו, שנכפל  
גידו מבפנים והגיע למקום נקבותו, ולכן  
הוא מוציא מים משם.

ומר, רבי שמעון סבר: לא חיישינן שמא  
נהפכה, דודאי נקבה הוא כיון שמוציא מים  
במקום נקבות<sup>(38)</sup>.

ורבי שמעון בן יהודה סבירא ליה: כי הא  
דחורה רבי אילעאי: טומטום בבהמה, מטיל  
מים במקום נקבות, חולין, ואינו קדוש  
בכורה<sup>(39)</sup>.

תהי בה רבי יוחנן בהוראה זו של רבי  
אילאי. מאן הוא דלא חש לא לתנא קמא ולא  
לרבי ישמעאל, דאמרו במתניתין טומטום  
אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה דספק  
הוא. שאף רבי ישמעאל לא פליג אתנא קמא  
אלא באנדרוגיננס אבל בטומטום מודה  
דספק הוא. ועל כרחך במטיל מים במקום  
נקבות הוא, ואילו רבי אילעאי אמר שודאי  
נקבה הוא ואין בו קדושה כלל.

ומקשינן: ולימא רבי יוחנן נמי "מאן דלא  
חש לרבנן בתראי" דמתניתין. שאף הם

38. שאף לדברי רבי שמעון, הטומטום לעולם אינו  
בריה אלא לפעמים הוא זכר ולפעמים נקבה].

39. הך רבי אילעאי הוא אמורא, ואינו רבי

38. והא דאמר רב חסדא שטומטום לדברי הכל  
ספק הוא, מיירי מטיל מים במקום נקבות  
ואליבא דחכמים [עיין תו']. ועיקר בא להשמיענו  
שטומטום לא בריה הוא, וזה לדברי הכל הוא,